

Шавердинаны
Миана

Нюор 11
2009

ISSN 0807 - 6548

Кертиланы С.

Кюзию, кышты арасы –
Ноябрь ай келгенди,
Хызир, алып чанасын,
Апы хазыр этгенди.

Хорламаса бир къара
Битеу чана дегенни,
Учуп келип акъ къарла
Бузлап тургъан тиклени.

Ачемезни чанасы –
Ол да аман тойюлдою.
Сёз ючюн, Илиясны
Чапасы да кючлюдою.

Азамат а, Азамат
Итин да учурады!
Ол а, этип къазауат:
«Хау! Хау!» – деп кычырады.

Жамий, сары киштиги
Апыча болса суююп,
Кюрешеди ишгири:
«Терк!» – деп айт деп, юйретип.

Ол а «Мяу!» – деп турады,
Андан сора бимей жукъ.
Чычханланы окъуна
Къууа билмейди очукъ!

Сора къалай учсун ол
Жамийни биргесине?
Жаяу барыргъа уа, жол –
Мицла ёрссине...

Хызир оюм этгенден,
Жамий хорлар аланы.
«Бытгыр да кыш жетгенде,
Озалмагъанек аны...» –

МАЛКЪАР ХАЛКЪНЫ НИЕТ ШУЁХУ

Дуниягъа белгили закий жазыучу Мустай Карим малкъар халкъны керти шуёху эди. Мустай бла Къайсын татлы тенгле болгъандыла. Ол Малкъаргъа кеп кер

келгенди, миллетибизни юсюнден да кеп иги сёз айтханды.

Мустай Карим 1919 жылда Башкыртостанда Кляш элде туугъанды.

Мустайны назмулары кеп тилге, ол санда малкъар тилге да кечюрюлгендиле. Аны «Ай тутулгъан кече» деген аламан драмасы малкъар сахнада ойналгъанды. Ол кыралгъа белгили драматург эди. Аны «Отунгу ёчюлтме, Прометей», «Къутхарыу» дегенча пьесалары кеп сахнада башкир халкъны керти суратын кёргюзтгендиле.

Мустайны «Узакъ, узакъ сабийлик», «Элли адвокатла», «Юч къарындашны юсюнден насият» дегенча китаплары да жалан Башкыртостанны угъай, кеп миллетли Россейни маданиятына уллу къошумчулукъ болгъандыла.

Назмучу, прозачы, драматург, акъылман фикирчи, огъурлу адам – Мустай аппа аллай эди. Бизни халкъыбыз аны бюгюнлюкде да иги бла эсгереди.

МУСТАЙ КАРИМ

ХОРАЗЛА ТИРМЕНИ

2 бёлюмлю жомакъ пьеса

Къатыиханла:

Йондозбай – хораз

Айбулат – жюжск

Ялай – кючюк

Малахай – киштик

Хан-хары – тюлкю

Яркъанат – биттиркош

Биринчи сахна

Арбазны юй арты таба мойюшу. Жашыл кырдык, сары баппаханла. Артыракъда эрттеден мадул къалгъан, эсерге киререк хамам. Эски арбада жузгур киштик Малахай жатады. Ол бир-бирде куйуру-

гун ары-бери аунатады. Чалы арты бла, эсерни ийисгей, тюлкю жумулуп келеди. Ол къайда эсе да бодуркъудан алып кийингенди да, башында жыртыкъ къалпагы барды.

Тюлкю. Нечик тап этгенме, бодуркъуну тешиндирип кийингеними. Бирле кёрселе, къартчыкъ айланган сунарыкъдыла. *(Къарт кишичик кёрюнюрге кюрешеди, жюрегинден тутуп, абына-сюрюне атлайды. Жер ийисгейди).* Былайда жюжекчик айланады. Кёзюме бир кёрюнсюн да, татлы къабынчыкъ этейим. Эки жюжекчик чыгып къалсала уа – цап бирин, цап экинчисин. Ючюсю да келселе уа... *(Былайда сары киштик къуйругъун ойнатады да, тюлкю, жаны кетип, бияры секиреди.)* Тыфу, кимден къоркъдунг? Ол аман Малахайданмы? Ол уянган окъуна этмез. Уянса уа, къуйругъум бла бир жетдирсем *(къуйругъу бла жерге урады),* къайры кирирге билмей, къачар. *(Иги умутлагъа бютюнда терен кетеди).* Юч жюжек бирге чыгып къалыргъа да болурла. Мен а бирин – сермейме, жутама, экинчисин – сермейме, жута-

ма, ючюнчюсюн да... Тёртюсю бирге жёбелеп къалсала уа?

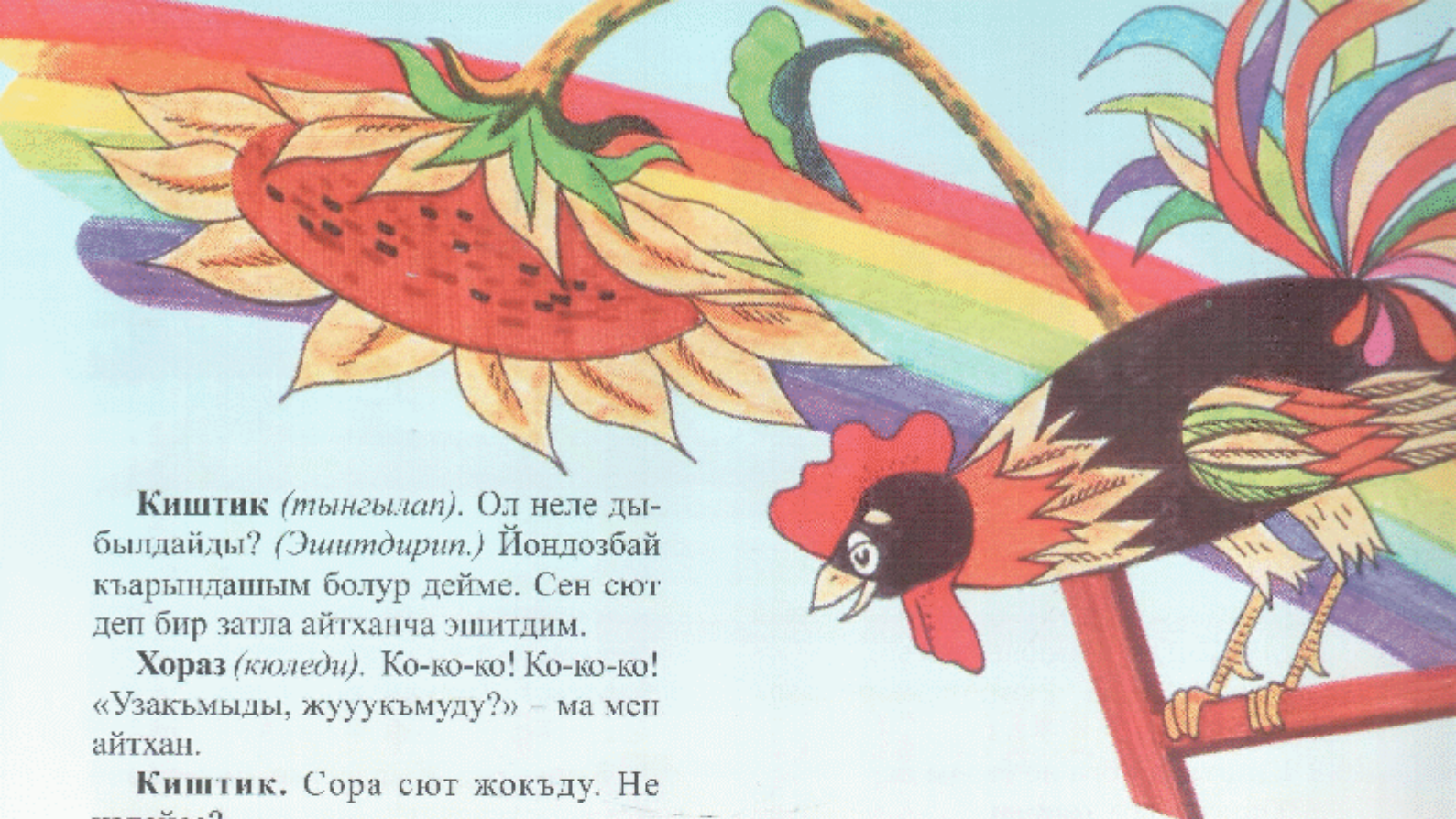
Киштик башын кётюреди. Т ю л к ю котур ичине тапаялы.

Киштик (кериле). Алгъа юйде эринип турдум. Андан да эрикдим. Артда алжанда да эрине къалдым. Ол да бир аман. Энди арба юсюнде эринеме. Жаз башында къалай игиди: эрин, къаллай бир сюйсенг да. Кыыш а жаланда печёде. Алайды да мени баш жоругъум: «Ашыкъма, Малахай, жукъла, солу!»

Х о р а з чыгъады. Хапсада, мапг чапыракъла тобюнде не эсе да излейди. Ауана къайсы жанына ауады деп, къарайды.

Хораз. Ол жаны шималды. Ол жаны уа – кюнчыгъыш. Ары – женуб, бери уа – кюнбатыш. Къайда излейим да? Ко-ко-ко! Ко-ко-ко! Узакъмыды, жууукъмуду?

Киштик (*тынгылан*). Ол неле дыбылдайды? (*Эшитдирип.*) Йондозбай къарындашым болур дейме. Сен сюг деп бир затла айтханча эшитдим.

Хораз (*кюледу*). Ко-ко-ко! Ко-ко-ко! «Узакъмыды, жууукъмуду?» – ма мен айтхан.

Киштик. Сора сюг жокъду. Не излейсе?

Хораз. Санга айтып да къояр эдим, къошшум, нёгерге окъуна алырем, алай...

Киштик. Не «алай»?

Хораз. Сен асыры эринчексе.

Киштик (*ёпкелеп*). Менми эрин-

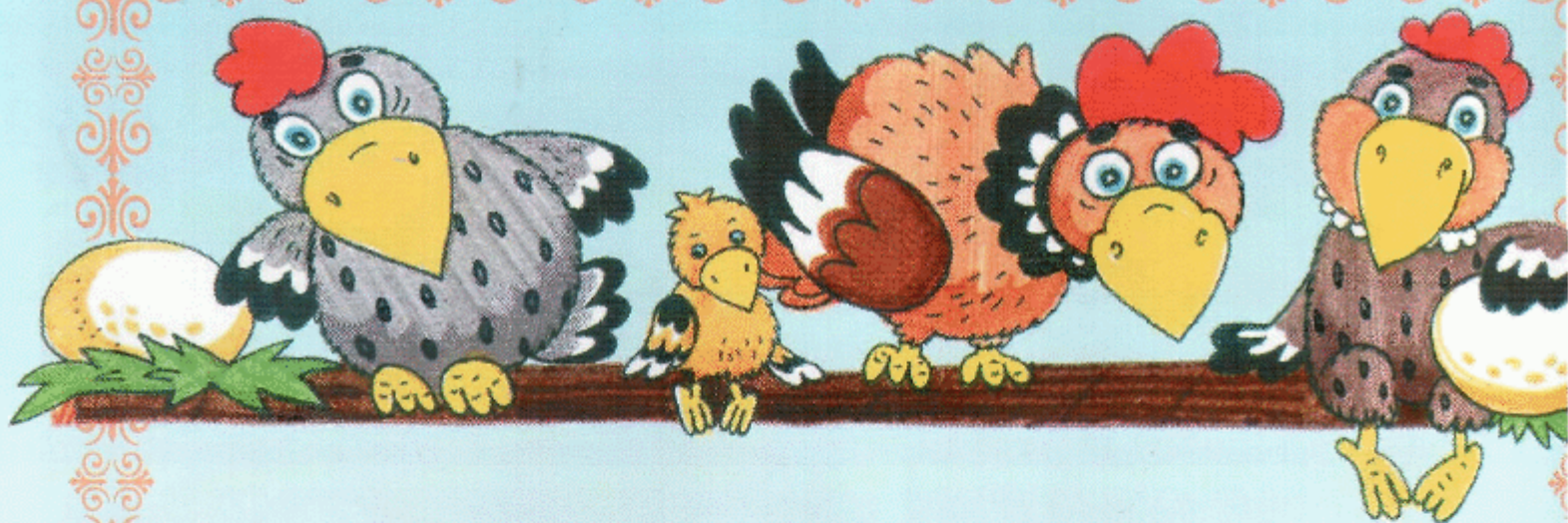
чекме? «Жукълама, Малахай, шуёхларынга болуш», – деучю мен тюйюлмеми?

Хораз. Биринчи кере эшитеме.

Киштик. Энди, хы, бир-бирде кюнде созулуп жатаргъа суююучю болурма. Алай шуёхум бир жумуш айтып чакъырса, олсагъатдан жетеме. (*Кесин жигит кёргюзтеди.*) Сен танымагъан киштик туююлме, шуёх.

Хораз. Таныйма да, ол туююлмюдю иш. Хо, айтайым, не десенг да, тепглебиз. Мен мишеген излейме.

Киштик. Мишеген? Жартысы меники! Манга – кюмюш сыргъа!

Хораз. Анда кюмюш сыргъала жокьдула.

Киштик. Сора не барды да?

Хораз. Къол тирмен.

Киштик. Ол ун тартычуларымы? Билемисс, шуёх, мен, ун кёрсем, чючкюрген этеме. Алай чючкюреме, къулакъларым иш да кёбедиле. *(Арбадан секирип тюшеди.)* Барайым, сен мени тыйма. Юй бийче мени жумушха жибергенди.

Хораз. Да тирмен – обур тирменди сора уа. Не айтсанг да, этеди. «Чакчак», – десенг, андан чак-чак тёгюлор, къаймакъ тиле, толу табакъ къаймакъ чыгъар.

Юлкуюле ичинден, сейирге къалып, т ю л к ю чыгъады.

Киштик. Сют баш тилесем а?

Хораз. «Сют баш», – де да, айландыр тирменни. Сют баш, быргъыдан келгенча, келип къалады. Эх, Малахай, чап, шуёхларынга болуш!

Киштик *(ишекли болуп).* Да... къайдан чыкыгъанды аллай тирмен?

Хораз. Айтханларына кёре, ол мени атамы атасыны атасыны тирмени эди. *(Жюжек кёрюнеди. Алыкъа аны*

эслемейдиле. Жаланда тюлкую, бир такъыйкъагъа башын сугъуп, жокь болады.) Тирмен андан сора да жомакъ айтады, жырлагъан да этеди.

Киштик. Жырлагъан тирмен манга неге керекди? Мен юйде жашайма, телевизоргъа къарайма. Сизсиз, харип, тауукъ орунда телевизорсуз жашагъан. Кслигиз, тирменни былай юлешейик: жомакъла бла жырла – сеники, сют баш бла бёрекле – меники.

Хораз. Угъай, харип. Тирмен барыбызныкы да боллукъду.

Жюжек. Меники да?

Киштик. Думп бол былайдан, чийчура.

Жюжек. Тюйюлме мен чийчура! Сыртым сары къуу эсе да мени, жюжек тюйюлме мен, хоразма!

Хораз. Бу мени къарындашымдан туугъан Айбулатды.

Киштик. Была бары да чыкыгъан заманларында бирчадыла.

Хораз. Айбулат назмула жазады. Жаш поэтди! Айтчы, къарындашдан туугъан, не тилериксе тирменден?

Жюжек. Хауа шар.

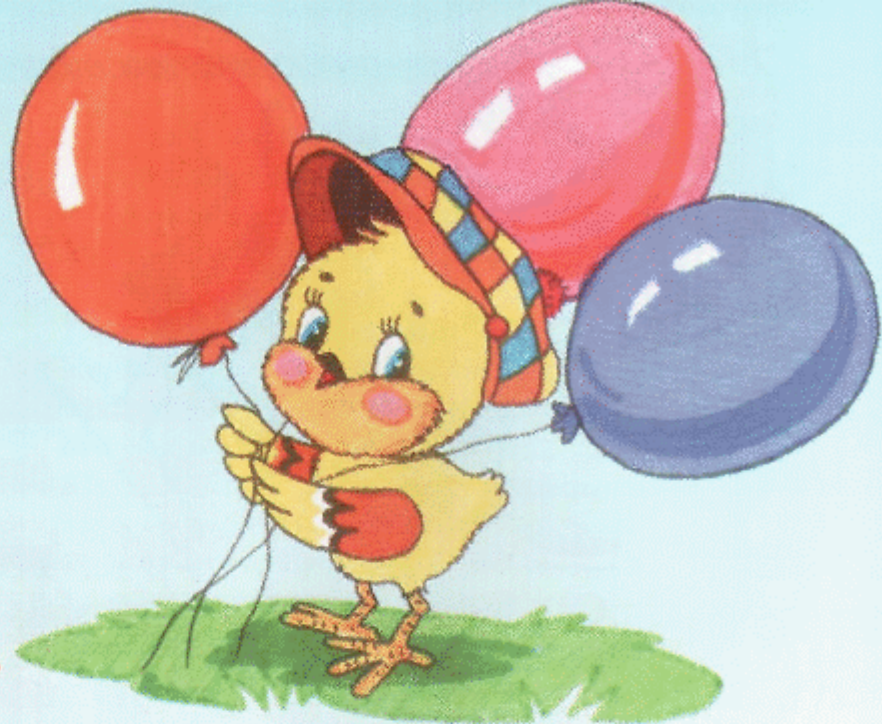
Киштик бла **Хораз.** Хауа шар!? Аны уа нек?

Жюжек. Аны бла мен бийикге-бийикге чыксам, элибизни саулай кёрлюкме, Дёма сууну да, саулай жер шарын да.

Киштик. Сылхыр!

Жюжек. Аманмыды кесинги ата журтуңу кёрген? Аны юсюнден мен назмула жазарыкма.

Киштик, анга суйсюнмей кырап, бир жанына бурулады.

ЭРТТЕ-ЭРТТЕ, БЕК ЭРТТЕ...

Эртте-эртте, бек эрте эшекден ариу жырлагъан болмагъанды.

Бир жол аслан битеу жаныуарлагъа агъач талада жыйылыргъа буюргъанды. Жаныуарла бары да жыйылгъанда, ол:

– Кимди дейсиз ичибизде бек ариу? – деп соргъанды.

– Ий-я-а-а! – дегенди эшек, бир-силеден алгъаракъ болуп.

– Да сен айтханча окъуна болсун, – дегенди аслан, эшекни айтханына огъурамаса да. – Бек кыарулу уа?

– Ий-я-а-а! – дегенди биягъы эшек.

– Бек ариу да сен, бек кыарулу да сен! Алапат! Бек тели уа кыйсыбыз болурбуз, экен? – дегенди аслан, кыарамы бла жыйылгъанланы аулай. Бу сорууна жууап берлик терк табылмазлыгъына аны аз да ишеги жокъ эди. Алай, бирле менден алгъаракъ болуп кыалмасынла деп кыоркыгъандан, сорууну иги да ангылагъынчы, эшек:

– Ий-я-а-а! – деп кычыргъанды.

Талада жыйылгъан жаныуарла, асыры кюлгенден, киндиксиз болургъа жетгендиле. Эшекчиг'а, харип, кесини не этгенин кечирек ангылап, уялгъандан, ариу макъамын тас этгенди до кыойгъанды. Ма ол кюнден бери ол, жырлаялмай, жаланда окъугъан этеди.

Ботталаны Рита

Узакъ элде жашагъан,
Къаймакъ бушто ашагъан
Барды бир сейир жашчыкъ,
Атчыгъы уа – Жууашчыкъ.

Атына кёре жашчыкъ
Болса эди жууашчыкъ,
Сюер эдик биз аны,
Сыйлар эдик биз аны.

Алай болса уа, айхай! –
Ол болгъан жерде – хахай!
Ол болгъан жерде – тьююш,
Къалмай бугъаргъа мююш!

Алай бла Жууашчыкъ,
Бир ариу таулу жашчыкъ
Жарсытады аммасын,
Уялтады аннясын...

Ма бу таулу жашчыкъгъа –
Хыличи Жууашчыкъгъа –
Ушамайды деп аты,
Хар ким да болду къаты.

Элден-элге бардыла,
Ат излей айландыла,
Бермеди атын киши,
Жокъду деп иги иши.

– Керек туююлдю анга
Биздеча ат атаргъа!
Ушамайды ол бизге,
Аллай жокъ элибизде! –

Деп, къууанып къалдыла,
Болмай Жууаш жанлыла.
Къыраллагъа айланып,
Къайтдыла... къурлай къалып.

Тюшюнде уа Жууашха
Келдиле, жагъалаша,
Сарыуекле, чабышып,
Даулашып, каукалашып.

Келдиле да, жашчыкъгъа,
Ма бизни Жууашчыкъгъа,
Бири айтды: «Жашчыкъ, сен
Былай хыличи эсенг,

Меникичик бол да къал,
Бу къагъытха къол да сал.
Алып кетейим сени,
Къууандырып бийчеми!»

«Андан эсе меники
Болсанг, бютюнда иги!
Ма бу жети жашым да,
Ма бу къарындашым да –

Барыбыз да биргелей
Жашарбыз сен суйгенлей!
Биз да, хыли этгенде,
Хорлатмайбыз... жетгеннге!»

Деп, экинчи сарыуек,
Къыжылдатды тиш-сюек,
Терс къарады бирине –
Ол биринчи келгеннге.

Жиляй билмеген Жууаш,
Къоркъа билмеген Жууаш
Жиляргъа аздан къалды.
Сора... ання сёз алды:

– Угъай! – деди. – Берирге?!
Къалай берирем сизге

Жашчыгъымы – Жууашны –
Жашаууму къууанчын?!!

Энди ол хыли этмез,
Сормайын, узакъ кетмез.
Кишиучукъну макъыртмаз,
Итге атып, ачитмаз.

Эчкини сюрюп келип,
Пластмасс хобуста берип,
«Ашармы?» – деп, сынамаз,
Кишини да къыйнамаз.

«Суу ичирип кел мынга!» –
Деп, къоншусу Асланнга
Чыбыкъ атын тутдуруп,
Аны да ат сундуруп,

Ызындан кюлюп турмаз,
Бир деп бир чыпчыкъ урмаз.
Бу сизнича сунмагъыз –
Хыличи деп турмагъыз!

Ушамайды бу сизге!
Не тюшдю эсигизге?!
Къалай жашар бу анда –
Ол сиз тургъан батмакъда?!

Къайдан келдигиз бери?!
Кетигиз мындан кери!
Бермейме Жууашымы –
Мени къартлыкъ жышымы!» –

Къаргъа бутакъгъа къонду,
Аны да болуп онгу,
Ол болушлукъ изледи:
«Чабыгъыз бери!» – деди.

Итчик да хап-хуп этди,
Киштик да чабып жетди:
«Тиймегиз, – деп, – жашчыкъгъа,
Ма бизни Жууашчыкъгъа!»

Улакъчыкъ да макъырды,
Болушлукъгъа чакъырды.
Чабып чыкъды анасы,
Макъыргъанлай баласы:

«Неди бу? – деп урушду. –
Ким башлады урушну?
Къоркъмаймысыз мюйюзден?! –
Къачыгъыз юйюгюзге!»

Сарыуекле, чабышып,
Даулашып, каукалашып,
Эчкиден, итден къоркъуп,
Къачдыла, чабып, жортуп.

Къууанып анга, Жууаш,
Атына ушар, жууаш
Болду, эс-къылыкъ алды,
Ма бизни бла къалды!

*Рахайланы Алина,
Хасанья*

КЪОЯНЧЫКЪ

Бир жол къоянчыкыны атасы машок бла бир хобуста келтирди.

Школгъа бара турун, анасы къоян балачыкыны портфелине жау сюртюп, гыржын салыучуду. Бу жол а къоян балачык аны унамады:

– Андан эсе, манга ма бу хобустаны бер, – деп, аланы ичинде бек уллусун сайлады. – Мен муну бла нёгерлерими сыйларгъа сюеме, – деди.

Хобуста бек ауур эди. Къоянчыкыгъа жолда биргесине окъугъан гылыучукъ тюбеди да:

– Бер, болушайым, – деди.

Аланы ызларындан чабып жетген эчкичик да:

– Сен бир кесек элт да, артда мен элтirme, – деди.

Алай бла, школ узакъ тыйюл эсе да, хобустаны гылыучукъ, эчкичик, мамурашчыкъ, бёрю кючюк окъуна элтдиле, бирден бирге ала.

Айыу, устаз болгъанлыкыгъа, бек тынч зат эди, кеси да окъуучулары бек сюе эди. Уллу перемена болгъанлай, хобустаны стол юсюне салды да, чапыракълары окъуучуларына тенг юлешди.

Хобустаны бары да сыйюп ашадыла, къоянчыкыны кесине, атасына, анасына да ыразы болгъанлары айтдыла.

– Тамбла мен алмала келтирликме, – деди гитче кирпичик.

– Мен а бал! – деди мамурашчыкъ.

АНАЧЫ ТЮЛКЮ

(халкъ жомакъ)

Бир айыу, балачыкларына аначы излей, агъачда кетип бара тургъанлай, бѣрюге тюбегенди.

– Аппа, къайры бараса? – деп соргъанды бѣрю.

– Балаларыма аначы излей барам, – дегенди айыу.

– Балаларынга аначы мен болайым, – дегенди тюлкю.

– Жырлай а билемисе? – деп соргъанды айыу.

– Билмей а! Бск билеме! – дегенди бѣрю.

– Жырлачы да, – дегенди айыу.

– У-у-у! У-у-у! – деп жырлагъанды бѣрю.

– Угъай, сен мени балаларыма аначы болаллыкъ тойюлсе, асыры созуп жырлайса, – деп, айыу унамагъанды.

Агъачны кетип бара, айыуну аллына къоян чыкъгъанды.

– Аппа, къайры бараса? – деп соргъанды къоян.

– Балаларыма аначы излей барам, – дегенди айыу.

– Балаларынга аначы мен болайым, – дегенди къоян.

– Жырлай а билемисе? – деп соргъанды айыу.

– Айхай да билеме! – дегенди кьо-
ян.

– Бир жырлачы да, – дегенди ай-
ыу.

– Пий-пий, пий-пий, пий-пий, –
деп жырлаганды кьоян.

– Угбай, сен мени балаларыма
аначы болаллык туююлсе, асыры
тынч жырлайса, – деп, айыу, агъачны
кетип бара, тюлкюге тюбегенди.

– Аппа, къайры бараса? – деп
соргъанды тюлкю.

– Балаларыма аначы излей бара-
ма, – дегенди айыу.

– Балаларынга аначы мен бола-
йым, – дегенди тюлкю.

– Жырлай а билемисе? – деп сор-
гъанды айыу.

– Нек билмейме? Билеме! – де-
генди тюлкю.

– Бир жырлачы да, – дегенди ай-
ыу.

– *Хуболчукъ, мамурашчыкъ –
Бир да аламат жашчыкъ,
Лай-лай-лай, лай-лай дейим,
Санга бёлляу этейим,* – деп
жырлаганды тюлкючюк.

– Хау, сен мени балаларыма ала-
мат аначы боллукъса! – деп, айыу

тюлкюню куркасына алып келгенди.

Эрттен бла айыу уугъа кетгенди,
тюлкю мамурашчыкъла бла къал-
гъанды. Алай тюлкюню къайгысы
ала туююл эдиле. Ол, айыуну бал
таракъларын ашай, тапчанда сыр-
тындан тюшюп тургъан болмаса,
жыр айтханны къой, хуболчукълагъа
къол-бет жуудурмагъанды, аш да
ашатмагъанды.

– Балаларыма иги къараялдың-
мы? – деп соргъанды айыу, уудан ке-
лип.

– Хау, – дегенди тюлкю. – Бек иги
къарагъанма.

Айыу, асыры арыгъандан, жери-
не жагып къалгъанды. Эрттенликде
уа уугъа кетгенди. Тюлкю биягъы,
тапчанига сыртындан тюшюп, ху-
болчукъла къайгылы болмагъанды.

Айыу ингирде арып келсе, бала-
лары ачдан жиляй тура эдиле.

– Сен, аш юйюме къутулуп, ба-
лаларымы уа ачдан кыра тураса да!
– деп, ол тюлкюге чанханды.

Тюлкю къачып къутулгъан эди
ансы, айыу ол хыйлачыны омакъ
къуйрукъчугъун юзюп аллыкъ эди.

• Юй банда да бар эди,
Ныгышда да бар эди,
Ол кышда да бар эди,
Бу кышда да бар эди.

(Къар.)

• Бир акъ жабыуум барды да,
Саулай жерни жабады.

(Къар.)

• Сууукъ болса, семиреди,
Суусапха сууну сюеди.
Кюн тийсе, жиляп турады,
Къыздырса – къачып барады.

(Бъз.)

• Къолсуз-аякъсыз сурат салыр.

(Бъз.)

• Тау да, тюз да акъды,
Эл орам сокъмакъды.
Къар, боран урады,
Ол къачан болады?

(Къышда.)

ЭЛБЕРЛЕ

СИЗ БИЛЕМИСИЗ?

АЙЫУЛА

Биз билген айыула жети түрлү боладыла. Ала бары да бирге ушайдыла: балалары сют ичип кечинеди-ле, кеслери уа кырдык, жемиш, нанькь, эт, чабакь ашап жашайдыла. Жыртхыч жаныуарлагьа саналадыла. Акь айыудан кьвалгьанлары кьыш жукьугьа киредиле эм жаз башында уянадыла.

Аланы бек уллусуна акь айыу саналады. Ол Шимал буз тенгизни бузларында, айрыкамлада, тенгиз жагьалада жашайды, кьыш жукьыламайды. Орта эсен бла акь айыуну узунлугьу 2,5 метр, бийиклиги – 1,6 метр болады, ауурлугьу 400-500 килограммгьа жетеди. Бир тонна тартхан айыула да тьубейдиле. Сууда бек иги жоозедиле. Ашлары – тюленьле, моржла, китле, чабакьла, жагьалада уа кийик малла эм башха жаныуарладыла.

Акь айыула асламысында экишер бала табадыла. Балаланы туугьашлай окьуна узунлукьлары 30 сантиметр болады.

Эркек айыу кьыш жукьугьа кирмейди, типиси уа кьышны кьар куркада этдюреди, балаларын да кьыш ортасында табады, март айда уа куркадан балачыкьлары бла чыгьады.

Шимал Америкада кьара айыу – гризли жашайды. Ол бек огьурсузду. Аны узунлугьу 180-190 сантиметр болады, ауурлугьу 150-160 килограмм чакьлыды. Бу айыула да кырдык, жемишле, нанькьла ашайдыла, черекледе чабакь тутуп жашайдыла.

Север Америкада гризли айыудан сора да башха кьара, мор, аны кьой,

кёксюл айыула окьуна бардыла. Аланы кьылыкьлары, уугьа айлапыулары, бала ёсдюрюулери башха айыулагьа ушайды.

Аладан сора да акь боюнлу (анга гималай айыу деп да айтадыла), уллу эринли, малайзиялы айыула бардыла. Кёзлюкю айыу а Юг Американы тауларында тьубейди.

Айыула 25-30 жыл жашайдыла.

Къарачай-малкъар тилни сёз байлыгында жангыз сёзледен сора да хазыр фразала кёи жерни аладыла. Аланы бир бирлеринден башхалыкълары ангылар ючюн, «Таякъ тюбюнден тизилирге» деген сёзлени бош тилде бла фразеология болуп келгенде, не магъаналада жюрютюлгенлерине къарайыкъ.

«Таякъ тюбюнден тизилирге» керек болса, таякъны эки жанындан ёрге кётюрюп, аны тюбю бла адамла тизилгенлерин кёз аллыбызгъа келтирирге боллукъбуз. Бу оюм сёзлени кеслерини магъаналарындан чыгъады. Быллай айтымны керекли заманда кесиби, сёзлени сайлап, къурайбыз.

«Таякъ тюбюнден тизилирге» деп, фразеология магъанада айтылгъанда уа, бу биз алгъада айтхан сёзле, сёз тутуш болуп, малкъар тилде «ант этерге» деген энчи магъананы алып келедиле.

Биз былай нек айтабыз? Ол фразаны къалай къуралгъаныны юсюнден хапар былайды. Бурунгу заманда, таулуланы окъуулары, жазуулары болмагъанда, берген сёзлерине кертичиликлерин билир ючюн, адамлашы, тизиц, таякъ тюбю бла ётдюргендиле – ол аланы бирликге антлары болгъанды.

«Бир таякъны тюбю бла тизилип, Ант этгендиле таулула бирликге», – деп, Шахмурзаланы Саид да «Таулуну календары» деген назмусунда ма ол себепден жазгъанды.

КЕЛИТИЗ, БИР КЮЛЕЙИК

Маймул кёл къыйырында бананны суугъа сугъа да, чыгъара ойнайды. Аны кёрюп, сарыуек:

- Не эте тураса? – деп сорады.
- Бир сом бер да, айтырма, – дейди маймул.
- Сарыуекден сом алгъандан сора, маймул:
 - Кёрмеймисе, бананны чайкъай турама, – дегенди.
 - Телисе сен!
 - Тели эсем да, ахча эте уа билеме! – деп, къууанганды маймул.

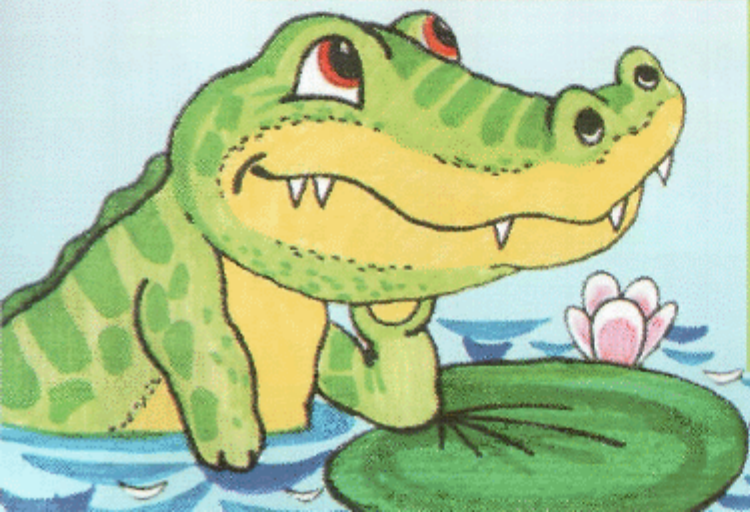
Аслан, агъачда болгъан битеу жаныуарланы жыйгъанды да:

– Акъыллыла бир тизгиннге, ариула уа башха тизгиннге сюелигиз, – деп буюргъанды.

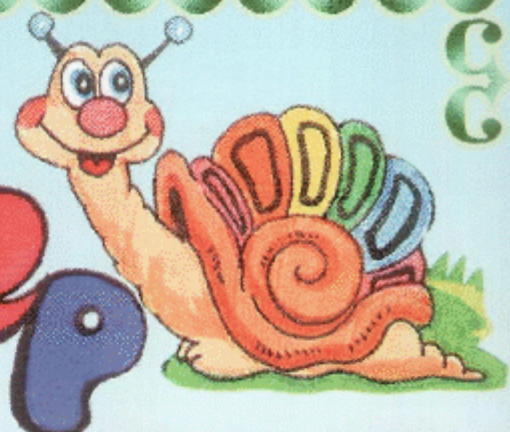
Маймулдан къалгъанлары барысы да эки тизгин болуп сюелгендиле.

– Сен а не сакълайса? – деп ачыуланганды Аслан.

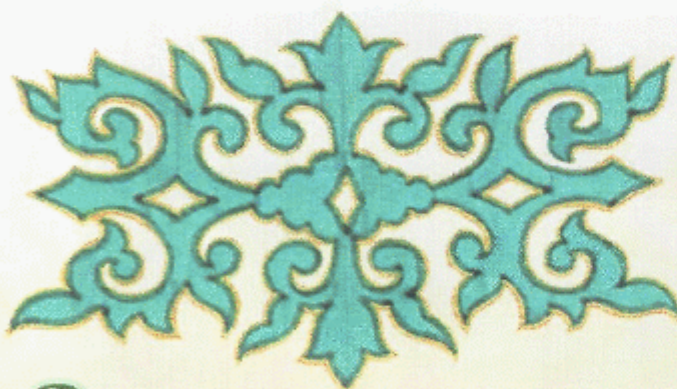
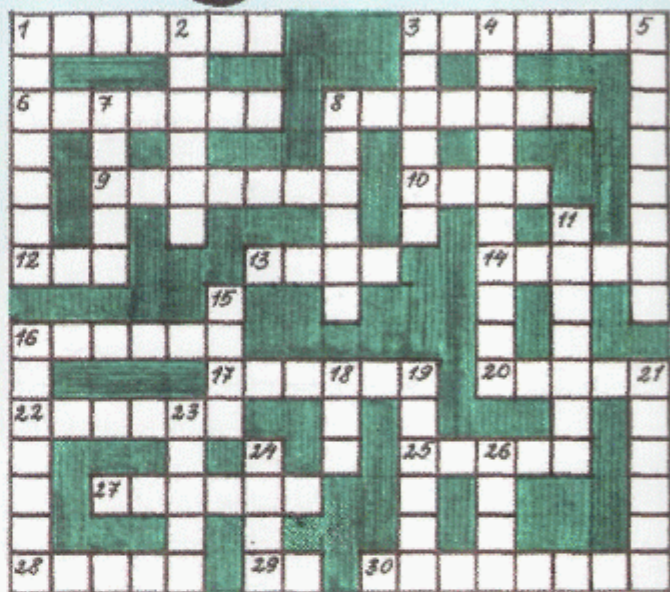
– Да, къайсы бир жанына барайым? – деп, къолларын жайгъанды маймул.

Сөзбөр

Солдан оинга: 1.Кюзде терекден агъады. 3.Къанатлы. 6.Таулу тойгъа жан салгъан. 8.Учхан зат. 9. Аскер чын. 10.Кёгет. 12.Жылны кезиую. 13.Мадар. 14.Оюу. 16.Кечеге кёкде жылтырагъан зат. 17.Бек иги. 20.Карталы журнал. 22.Къумачны бир тюрлюсю. 25.Аллай төшек да болады. 27.Къумачны бир тюрлюсю. 28.Ынналаны жюн ийириучю кереклери. 29.Ол къуру келинни угъай, чычханны да болады. 30.Тынчлыкъ.

Ёргеден энишге: 1.Метекени юю. 2.Андан калошла этедиле. 3.Жип. 4.Чот илму. 5.Къанатлы. 7.Кир затла жыйылгъан жер. 8.Баш кийим. 11.Хата келтирген иш. 15.Намазгъа чакъырыу. 16.Жолгъа чыкъгъан. 18.Бояуну бети.19. Тойну бардыргъан адам. 21.Хар адамгъа да керекли зат. Аны алгъышда тилейдиле. 23.Мардадан кёп. 24. Атангы атасы. 26.Жауундан сора жер болады.

«Нюр» журналны муну аллында чыкъгъан номеринде басмаланнган сёзбөрни жууаплары:

КЪ	О	Н	А	КЪ	КЪ	О	Ш	А	КЪ	КЪ	А	Т	Ы	КЪ		
А				А					А					Ы		
Ш		КЪ	А	Й	Ы	КЪ		КЪ	У	Л	А	КЪ		Л		
Ы				М					А	У				Ы		
КЪ	У	Й	М	А	КЪ				КЪ	У	Р	У	КЪ	КЪ		
				КЪ			КЪ				М	У		У		
КЪ	Ы	Р	КЪ		КЪ	У	У	У	КЪ		КЪ	А	П	Ч	Ы	КЪ
А			А		У		Л		Ы		Н		А		Ы	
З			З		М		Л		Р		Л		КЪ		Й	
А			Ы		У		У		Ы		Ы				Ы	
КЪ	О	Р	КЪ	А	КЪ		КЪ	А	КЪ		КЪ	А	Б	У	КЪ	

ТАНЫШАЙЫКЪ:

Мен Чочаиланы Ахматма

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ
ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА
КУЛЬТУРЫ
И
ИНФОРМАЦИОННЫХ
КОММУНИКАЦИЙ,
СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ
КБР

Выходит
с января 1982 года

На балкарском языке

Главный редактор
С. Мусукаева
Редколлегия:
А. Гепсев (отв. сек.)
Л. Джангуразова
М. Ольмезов
Л. Согтаева
М. Табаксоев
Р. Шаваева

Худож. редактор
Л. Пароева

Подписано в печать
12. 10. 09.

Формат 60 x 90 1/8
Бумага мелованная
Гарнитура литературная
журнальная рубленая
Печать офсетная
Усл. кр.-отт. 8
Усл. печ. л. 2.
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 1100 экз.
Заказ № 180
Индекс 73908
Reg. № ФС 14-0740

В розницу
цена свободная

Адрес редакции:
360000, г. Нальчик,
ул. Головки, 6.
Тел.: 42-37-27;
42-14-19.

Отпечатано на ГП КБР
«Республиканский
полиграфкомбинат
им. Революции 1905 года».
Нальчик, пр. Ленина, 33.